

10 SORUDA TÜRKİYE VE PARİS İKLİM ANLAŞMASI

#ParisiOnayla

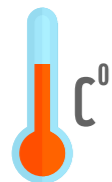

1. PARİS İKLİM ANLAŞMASI NEDİR?

Paris Anlaşması, iklim krizinin önüne geçmek amacıyla 197 ülkenin ortak hareket etmeleri gerektiğini kabul ettikleri uluslararası bir anlaşmadır.

İklim krizinin önüne geçmek için küresel ortalama yüzey sıcaklığındaki artışı 2 derece ile sınırlandırmak, mümkünse 1,5 derecenin altında tutmayı amaçlar.

Şimdiye kadar 197 ülke anlaşmayı imzaladı, 191'i onayladı. Onaylamayan altı ülke arasında Eritre, Libya, Irak, İran, Yemen ile birlikte Türkiye de var.

1,5 İLE 2 DERECE ARASINDA NE FARK VAR?

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) ortaya koyduğu veriler 1,5°C'lik bir ısınmanın 2°C'ye göre nispeten daha güvenli olacağını vurguluyor. IPCC'ye göre ortalama yüzey sıcaklığındaki artış 1,5'yi bulduğunda %100 artması beklenen sel riski 2°C'lik bir ısınmayla %170'e ulaşacak. Ayrıca şiddetli kuraklığa maruz kalan insan sayısı 1,5°C'lik bir artışta 350, 2°C'lik bir artışta 410 milyona çakabilir. Aşırı sıcak hava dalgaları ise dünya nüfusunun %9'u yerine % 28'ini etkileyebilir. Bununla birlikte her 0,5°C'lik artışın tarımda ürün verimliliğini daha da düşüreceği biliniyor.

Küresel ortalama sıcaklık artışının 2 dereceyi geçmesi halinde insan hayatını doğrudan etkileyecek yıkıcı sonuçlar ortaya çıkacak.

2. PARİS İKLİM ANLAŞMASI TARAF ÜLKELERE BELLİ BİR EMİSYON AZALTIM HEDEFİ DAYATIYOR MU?

Hayır. İklimi korumak için emisyonların azaltılması ve fosil yakıtların kullanılmaması gerekiyor olsa da taraf ülkeler, ne zaman ve ne kadar sera gazı azaltım taahhüdünde bulunacağına kendileri karar veriyor ve ulusal katkı beyanlarıyla iletiyor. Paris Anlaşması, ülkelerin kendi şartlarına göre hazırladıkları beyanlarını (Ulusal Katkı Beyanı) baz alıyor ve ülkeleri her beş yılda bir bu beyanlarını iyileştirmeye davet ediyor.

Emisyonlarla ilgili ülkelerin verdikleri beyanlar dört ana grupta toplanabilir.

- Mutlak azaltım: Belli bir yıldaki emisyon seviyesi referans alınarak (örn. 2000), hedef yıldaki emisyonların bu seviyenin altına indirilmesi.
- Tavan emisyon yılı: Ülkelerin ulusal emisyonlarının en üst seviyeye (tavan) ulaşacağı yılın belirlenmesi ve bu yıldan itibaren emisyonların azaltılması.
- Referans senaryodan azaltım: Ülkelerin mevcut politikaları altında atmosfere salacakları sera gazı miktarını referans senaryo kabul edip, emisyonların bu senaryodaki seviyenin altına indirilmesi.¹
- Emisyon yoğunluğu hedefi: Ülkelerin birim ekonomik çıktı başına ürettikleri emisyonların belli bir seviyeyi aşmayacağına ya da bu yoğunluğun azaltılacağına dair açıkladıkları hedefler.

197 ülkenin niyet beyanı incelendiğinde 61 ülkenin mutlak azaltım, 10 ülkenin emisyon yoğunluğunu kontrol etme, 83 ülkenin ise referans senaryodan azaltım hedeflediği görülüyor.² Türkiye, "referans senaryodan azaltım" taahhüdü veren grupta yer alıyor.

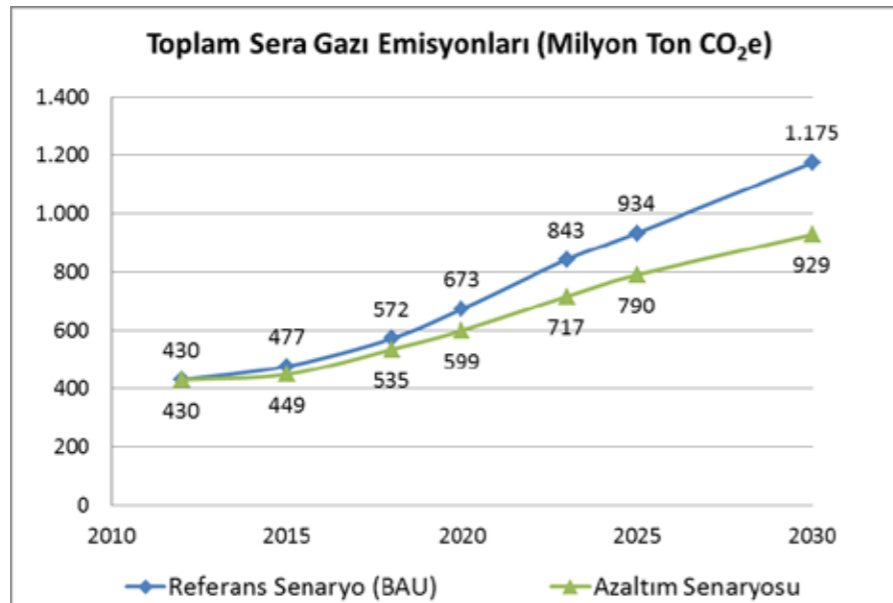
1. https://www.env.go.jp/en/earth/ap-net/documents/seminar/23rd/14_WRI_Song.pdf

2. <https://cait.wri.org/indc/>

3. TÜRKİYE PARİS İKLİM ANLAŞMASI'NI İMZALARKEN EMİSYON AZALTIM TAAHHÜDÜ VERDİ Mİ?

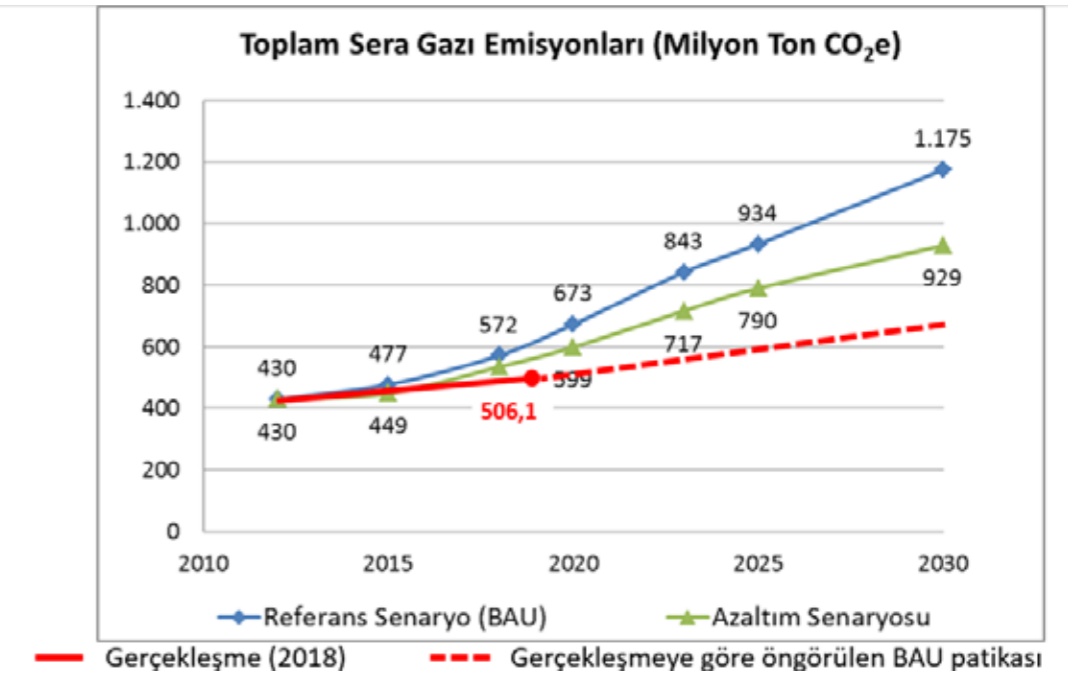
Türkiye'nin BM Sekreteryası'na sunulan Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı'nda, 2012 yılında 430 milyon ton olan toplam sera gazı emisyonlarının, azaltım önlemleri ile 2030 yılında 929 milyon tona kadar çıkarabileceği belirtildi. Başka bir deyişle Türkiye sera gazı emisyonlarını azaltma taahhüdü vermedi, iki katından fazla artırabileceğini söyledi.

Türkiye bunu yaparken, eğer hiç önlem alınmazsa emisyonlarının 2030'da 1 milyar 175 tona çıkacağını, verilen beyanla bu miktarın 929 milyon tonda tutulacağını söylüyor. Bu beyanı da "artıştan %21 oranında azaltım" olarak tanıttı. Türkiye'nin akranları olarak değerlendirilebilecek ülkelerden Arjantin ve Brezilya, emisyonlarını 2030 yılında 2005 yılı seviyesinin altına indirmeyi, Meksika ise 2026 yılında en yüksek emisyon seviyesine ulaştıktan sonra emisyonlarını düşürmeyi hedefliyor. Türkiye'nin resmi planlarında 2030 sonrasındaki dönemde de sera gazı emisyonunu azaltmaya yönelik bir hedefi bulunmuyor.

4. TÜRKİYE HEDEFLEDİĞİNİN DAHA İYİSİNİ YAPABİLİR Mİ?

Evet, çünkü veriler Türkiye'nin emisyon azaltımı için hiçbir önlem almadan bile hesapladığı miktarın çok altında sera gazı emisyonu ürettiğini gösteriyor. TÜİK'in yayımladığı son sera gazı emisyonu envanterine göre 2019 yılında toplam emisyonlar 506,1 milyon ton CO₂e olarak gerçekleşti ve azalma eğilimini sürdürdü.³ Dolayısıyla mevcut büyüme/ekonomi eğilimi dahilinde, hiçbir emisyon azaltım önlemi almadan dahi hedeflediği/beyan ettiği rakamın altında kalacağı görülebiliyor.⁴

Enerji dönüşümünü hayata geçirirsek (fosil yakıtlardan yenilenebilir enerjiye geçerek ve enerjiyi daha verimli kullanarak) enerji kaynaklı emisyonlarımızı sıfırlamaya yaklaşabilir veya en aza indirebiliriz. Onarıcı tarım uygulamalarını yaygınlaştırır ve doğa koruma alanlarını genişletebilirsek emisyonların dengelenmesini hızlandırırız.

5. TÜRKİYE'NİN PARİS İKLİM ANLAŞMASI'NI İMZALARKEN VERDİĞİ SÖZ YETERLİ Mİ?

Türkiye'nin Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı'nda verdiği hedef ne yazık ki yeterli değil. Eğer tüm ülkeler Türkiye gibi hedefler sunarsa ortalama yüzey sıcaklığındaki artış 4 dereceyi geçebilir.⁵ Halbuki bizim ısınmayı 1,5 ya da en kötü olasılıkla 2 derecenin altında tutmamız gerek.

3. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sera-Gazi-Emisyon-Istatistikleri-1990-2019-37196&dil=1>
4. TÜSİAD (2020) Ekonomik Göstergeler Merceğinden Yeni İklim Rejimi Raporu: <https://tusiad.org/tr/ya-yinlar/raporlar/item/10633-ekonomik-gostergeler-merceginden-yeni-i-klm-rejimi-raporu>
5. <https://climateactiontracker.org/countries/turkey/>

6. TÜRKİYE'NİN ANLAŞMAYA TARAF OLMASI EKONOMİK BİR YÜK YARATIR MI?

Tam tersi! Araştırmalar, Türkiye'nin aktif bir iklim politikası yürütmesi halinde milli gelirinin %7 artacağını gösteriyor⁶. Türkiye enerjide %70'lerin üzerinde dışa bağımlı ve bu bağımlılığın temel nedeni petrol, doğal gaz ve kömür. İklim krizini durdurmak için yapmamız gereken bu üç fosil yakıtı kullanmayı bırakmak ve yerine güneş, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak. Yenilenebilir enerji kaynaklarının herhangi bir yakıt maliyeti yok dolayısıyla dışa bağımlılık sözü konusu değil. İlk yatırım sırasında bazı ekipmanlar ithal edilse de, bu durum kömür ve gaz santralleri için de geçerli. Rüzgar ve güneşi merkeze alan bir enerji dönüşümü, teknoloji içeriği yüksek bir sanayi gelişimini de beraberinde getirebilir.⁷ Ayrıca güneş ve rüzgardan elektrik üretim kapasitesinin artması sanayi üretimindeki değer zincirini de önemli oranda büyütecek; güneşte 15-25 GW'lık kapasite ilaveleri 0,8 milyar dolar olan üretimi 6,8 - 11,3 milyar ABD doları kadar arttırabilir.⁸

İstihdam yaratma potansiyeli olarak bakarsak; iklim krizi ile mücadeleyi destekleyecek düşük karbonlu bir gelişme, fosile dayalı ekonomik yatırımlara göre daha fazla istihdam yaratıyor. Örneğin; her 1 milyon dolarlık yatırımın, sürdürülebilir enerjide 15-30, enerji depolamada 4-12, enerji verimliliğinde 10-18, çevre dostu şehir altyapılarının geliştirilmesinde 10-15, atık ve geri dönüşümde 15-40 kişiye yeni istihdam yaratma potansiyeli olduğu hesaplanırken⁹; 1 milyon dolarlık kömür yatırımının¹⁰ inşaat aşamasında 1, termik ve maden işletmesinde 2 kişiye istihdam yarattığı hesaplanmaktadır.

Sanılanın aksine Türkiye'nin anlaşmaya taraf olması

değil olmaması ekonomik bir yük yaratabilir. Çünkü ard arda karbonsuzlaşma ve karbon nötr olma hedefleri açıklayan birçok ülke, karbonsuzluğa dayanan yeni bir ekonomik düzen kuruyor. Bu yeni düzene adapte olmak, güneş ve rüzgar gibi yenilenebilir enerji potansiyeli yüksek Türkiye'ye bazı fırsatları da beraberinde getiriyor. Örneğin; Avrupa Birliği Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması ile 2050 karbonsuzlaşma hedefine giden yolda, ticari ilişkileri olduğu ülkelerin de dönüşmesini bekliyor. AB, ihracatının neredeyse yarısını bu ülkelere yapan Türkiye için büyük önem taşıyan bir ticaret ortağı. Türkiye, Paris Anlaşması'nı onaylayarak bu mekanizmaların ilgili endüstrilerinin karbon ayak izini azaltmasına ve bir iklim finansmanı desteğine dönüşmesine fırsat yaratmalı.

AB'nin yeşil ekonomik dönüşümüne uyumlu tedbirlerin öngörüldüğü senaryo çalışmaları, 2030 yılı itibarıyla Türkiye'nin gayri safi yurtiçi hasılasının sınırda karbon düzenlemesi (SKD) ile karşılaşılacak senaryolara kıyasla %5,7-6,6 oranında daha yüksek gerçekleşebileceğini; sera gazı emisyonunun ise %15-%17 civarında daha düşük olabileceğini hesaplıyor. Bu dönüşüme uyumlu tedbirlerin alınmadığı durumda ise yılda 1,8 milyar avroyu bulan vergi yükleri ile karşılaşılabilir.¹¹

Öte yandan, Paris Anlaşması'nın 6. maddesi kapsamında anlaşmaya taraf ülkelerin emisyon azaltım taahhütlerini yerine getirebilmeleri için piyasa mekanizmaları oluşturulması öngörülüyor. Paris Anlaşması'nın uygulanmasına yönelik müzakereler sürerken Türkiye, anlaşmaya taraf olmadığı için bu mekanizmaların şekillenmesinde söz sahibi olamıyor.

YENİLENEBİLİR YETER

TEİAŞ verilerine göre Türkiye'nin 2020 yılı elektrik üretimi 305 milyar kWh. Güneş enerjisinden her yıl üretilebilecek elektrik miktarının ise kabul görmüş ama eski tarihli hesaplamalara göre 380 milyar kWh (ekonomik potansiyel) olduğu biliniyor.¹² Depolama teknolojileri ile desteklendiğinde, tek başına güneş enerjisi bile ihtiyacı karşılayabilir

Kaldı ki, önceliğimiz enerji verimliliği ve tasarrufla tüketimi en aza indiren bir elektrik sektörü yaratmak, sonrasında da fosilden çıkışı sağlayacak dönüşüm mekanizmalarını kurmak olmalı. Türkiye'nin yenilenebilir enerji potansiyeli sadece elektrik ihtiyacını değil, ısınma ve sanayi ihtiyacını da karşılayacak güçte.

6. <https://haberler.boun.edu.tr/tr/haber/turkiye-aktif-iklim-politikasi-uygulayarak-milli-gelirini-artirabilir>.

7. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1509522079-2.Enerji_Makine_Ekipman_Dis_Ticaret_Mevcut_Durum_ve_Firsatlar.pdf

8. <https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/Document/66ba27/66ba27.pdf>

9. IEA (2020), erişim adresi: <https://www.iea.org/reports/sustainable-recovery>

10. Kömür projesinin yarattığı istihdama örnek Enerji Bakanlığı'nın Eskişehir Alpu'daki projesinden alınmıştır.

11. <https://tusiad.org/tr/tum/item/10634-tusi-ad-in-ekonomi-k-gostergeler-mercegi-nden-yeni-i-kli-m-reji-mi-raporu-tanitildi>

12. T.C. Kalkınma Bakanlığı, Türkiye'de Güneş Enerjisinden Elektrik Üretim Potansiyelinin Değerlendirilmesi, sayfa 70, Tablo 3.5

7. PARİS İKLİM ANLAŞMASI SORUNU ÇÖZEBİLİR Mİ?

Dünyada iklim krizini tek başına durdurabilecek bir ülke yok, bu yüzden de her ülkenin çözüme sorumluluğu oranında katkıda bulunması gerekiyor. Paris Anlaşması bir sihirli değnek değil fakat küresel iklim eylemi için uluslararası işbirliğini tesis eden bu ölçekteki tek araç.

Paris Anlaşması'nı onaylayan ülkelerin verdikleri taahhütler dünyayı bugüne kıyasla yaklaşık 2,6 derece daha sıcak bir gezegen yapacak. Oysa iklim değişikliğini kontrol altında tutabilmemiz için ortalama yüzey sıcaklığındaki artışı 1,5'de sınırlandırmamız, en kötü ihtimalle 2 derecenin altında kalmasını sağlamamız gerekiyor. Bu yüzden de ülkeler verdikleri taahhütleri iyileştirmeliler.

8. HANGİ ÜLKELER DAHA FAZLA SORUMLU?

Bu çok kolay bir hesap değil. Mevcut emisyonlar, tarihsel (kümülatif) emisyonlar ve kişi başına düşen emisyonlar gibi birkaç kıstasa bakmak gerek.

- Mevcut emisyonlar: Son verilere göre küresel emisyonların yüzde 50'sinden Çin, ABD, AB ve Hindistan sorumlu. Türkiye en çok emisyonu sahip 20 ülkeden biri¹³.
- Tarihsel emisyonlar: Emisyonlara ilişkin tarihsel sorumluluk, Sanayi Devrimi'nin başlangıcı kabul edilen 1750 yılından itibaren, ülkelerin küresel ortalama sıcaklıktaki artışa tahmini katkısıyla ölçülür. ABD, Rusya ve Avrupa bu konuda uzun bir süre Çin'in önündeydi.
- Kişi başına düşen emisyonlar: Çin gibi büyük nüfusa sahip ülkeler toplamda daha fazla emisyon üretse de kişi başına düşen emisyonunda ilk sırada olamayabilir. Örneğin, ABD'de kişi başına düşen emisyon miktarı 18 ton iken Çin'de 8 ton civarında.

13. <https://www.wri.org/blog/2020/02/greenhouse-gas-emissions-by-country-sector>.

9. TÜRKİYE PARİS İKLİM ANLAŞMASI'NI NEDEN ONAYLAMİYOR?

Yetkililerin yaptıkları açıklamalara göre Türkiye iklim fonlarına ya da başka bir deyişle, yeterli finans kaynağına ulaşamamaktan şikayetçi. Bunlardan biri de Yeşil İklim Fonu (Green Climate Fund, GCF). Türkiye'nin gelişmiş ülkeleri kapsayan Ek-1 listesinden çıkararak ulaşmaya çalıştığı Yeşil İklim Fonu aracılığı ile gelişen ülkelere 2020'den itibaren azaltım ve uyum eylemleri için yıllık toplam 100 milyar dolar kaynak aktarılacağı söz verilmiş olsa da, bu fonda henüz 10 milyar dolar toplanabildi¹⁴. Bu fondan ağırlıklı olarak en az gelişmiş ülkelerin ve ada devletlerinin yararlanması planlanıyor. Fon kapsamında tasarlanan kredi olanaklarına baktığımızda, Türkiye'nin iklim değişikliği ile mücadele için ihtiyaç duyduğu fonlara Çin gibi gelişen ülkelerle aynı şartlarda ulaşamaması ilk bakışta adil gözüküyor. Öte yandan, Türkiye'nin iklim değişikliği ile mücadelede güçlü ve inandırıcı bir politikaya sahip olmadığı görülüyor; halihazırdaki politikalar, Türkiye'nin bu konudaki müzakere gücünü zayıflatıyor.

Aslında, bugün birçok iklim dostu seçenek için ek kaynağa ihtiyaç yok. Rüzgar ve güneş gibi enerji üretim seçenekleri kömürden daha ucuz elektrik üretiyor. Türkiye, Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası (EBRD), Fransız Kalkınma Ajansı (AFD), UNDP, Alman Yatırım Bankası (KfW), Avrupa Yatırım Bankası ya da Dünya Bankası gibi pek çok finansal kurum aracılığıyla iklim finansmanına da zaten erişebiliyor. 2013-2016 yılları arasında inceleyen bir çalışma AB kurumlarının iklim fonlarından en fazla yararlanan ülkenin Türkiye olduğunu ortaya koyuyor (senede ortalama 667 milyon euro)¹⁵.

Paris Anlaşması'nı onaylamanın mutlak azaltım zorunluluğu getireceği de Türkiye'nin anlaşmayı onaylamama nedenleri arasında ancak bu doğru değil. (Bkz. soru 2)

Türkiye'nin gelişen ülkelere finansal destek vermek zorunda olacağı iddiası da doğru değil. BMİDÇS'nin Ek-2 listesindeki ülkelerin gelişen ülkelere finansal destekte bulunacağı belirtilmişti ancak Türkiye itirazları sonucunda 2001 yılında bu listeden çıkarıldı. Dolayısıyla Çerçeve Sözleşme altında gelişmekte olan ülkelere mali ve teknolojik yardım yapması yönünde bir yükümlülüğü yok. Ayrıca, Paris Anlaşması ülkelerin sorumlulukları ile ilgili BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin eklerine atıfta bulunmuyor.

14. <https://www.greenclimate.fund/news/green-climate-fund-exceeds-usd-10-billion-replenishment-mark>
15. <https://www.devex.com/news/questions-raised-about-eu-climate-financing-as-turkey-takes-big-gest-share-92562>

10. TÜRKİYE'NİN PARİS ANLAŞMASI'NI ONAYLAMASI NEYİ DEĞİŞTİRECEK?

Avrupa Birliği 2030 yılına kadar emisyonlarını %55 azaltmayı ve 2050 yılına kadar da karbon nötr olmayı hedefliyor. Çin, 2060 için karbon nötr olma hedefini; Japonya, Güney Kore, Güney Afrika ve Kanada ise sıfır emisyon planlarını açıkladı. 2020 sonu itibarıyla 30 ülke karbon nötr olma hedefini ulusal hukuk çerçevesine yerleştirmiş durumdadır.¹⁶ Öte yandan, 19 Şubat 2021'de resmi olarak Paris Anlaşması'na geri dönen ABD'de yeni yönetim 2050 yılında karbon nötr olmaya, 2035 yılında ise elektrik üretimi sektörünü karbonsuzlaştırmaya yönelik hedeflerini açıkladı. Türkiye ise 2030'a kadar emisyonlarını iki katına çıkarmayı planlıyor, 2050 için ise bir karbonsuzlaşma hedefi yok. Karbonsuz yeni bir düzen kuruluyor ve Türkiye bu düzenin dışında kalıyor.

Türkiye iklim değişikliğinden en fazla etkilenecek coğrafyalardan birinde bulunuyor. İklim değişikliğinin giderek artan tahribatından korunmak, bir yandan da daha adil daha sağlıklı refah toplumu yaratmak için küresel iklim hareketini fırsata çevirmemiz gerekiyor.

Türkiye, Paris Anlaşması'nı onaylamayan tek OECD ve G20 üyesi. Ayrıca en fazla sera gazı emisyonuna neden olan ülkeler arasında 16. sırada.¹⁷ (Türkiye, küresel sera gazı emisyonlarının %1'inden sorumlu. Kişi başına düşen emisyon miktarı da giderek artıyor¹⁸) Dolayısıyla Paris Anlaşması'nı onaylayarak gerçekçi bir hedefle sorumluluk alması iklim değişikliğini durdurma çabalarına önemli bir katkıda bulunacak. Dünyada iklim krizini tek başına durdurabilecek bir ülke yok, bu yüzden de herkesin sorumluluğu oranında çözüme katkıda bulunması gerekiyor.

16. <https://eciu.net/netzerotracker>

17. <https://www.wri.org/blog/2020/12/interactive-chart-top-emitters>

18. https://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-nin-sera-gazi-emisyonu?gclid=CjoKCQIA-aGCBhCwA-RIIsAHDl5x_t2romptphSQZARQZXYaLztveyC4oK5iQf37Eo6svIXkm-PE3duHkaAlrzEALw_wcB

change.org/parisionayla

